

Guslenko I. Yu. Implementation of the Experimental Methodology of Students' Aesthetic Education Developed on the Basis of Educational Computer Program.

The article describes the implementation of the methodology of aesthetic education by means of dialog of cultures developed for students of humanity on the basis of educational computer program.

Key words: aesthetic education, dialog of cultures, Internet resources in education.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.

УДК 81.243

О. Т. Зарівна

**НАВИКИ ПЕРЕКЛАДУ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ІНШОМОВНИХ
ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ**

Актуальність. Іншомовна комунікативна компетентність сучасного студента розуміється як складова системи його особистості, що проявляється у здатності активно використовувати знання англійської мови, оперативно реагувати і діяти у різних життєвих ситуаціях як у межах професії, так і поза нею. Сформувати такі здібності можливо шляхом живого спілкування в умовах рефлексивного акту, що дає можливість спрямовувати і моделювати іншомовну взаємодію, а також шляхом формування навиків перекладу. Досвід показує, що ефективно співробітництво України з іншомовними державами залежить від якості перекладів у ході переговорів з партнерами, при опрацюванні необхідної інформації через тексти, спілкування в онлайн-режимі, тобто в процесі перекладацького контакту.

У перекладознавстві поширені погляди, що будь-який європейський твір (текст) може зрозуміти будь-який чужоземний читач за умови адекватного перекладу. Проте, це буде лише розуміння інформації, закладеної у творі. Серед конкретних лінгвістичних, зокрема, лексичних, способів вираження національного колориту в іншомовних текстах виділяються передовсім моно- і полісемні одиниці, семантичне значення яких вміщає традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача. Вони надають мовленню певного колориту, який частково передається розмовними словами, діалектизмами, які більш відчутні на тлі внутрімовного зіставлення. У перекладах багато втрачається через їх

дескриптивну передачу, через переклад їх загальнолітературними одиницями, через неможливість, зрештою, передати їхню специфіку.

Мета статті – охарактеризувати роль перекладу в міжмовній комунікації, дослідити емоційно-оціночний бік перекладу, стилістичне навантаження, жвавість перекладацького контакту як умови формування іншомовної комунікативної компетенції студентів технічних закладів освіти.

Вивченням особливостей підготовки майбутніх перекладачів та їх професійної компетентності займаються вітчизняні та зарубіжні науковці: Комісаров В. Н., Латишев Л. К., Міньяр-Белоручев Р. К., Сафонова В. В., Халєєва І. І., Ю. Хольц-Мянтярї та ін. У рамках даного питання особливу увагу можна приділити дослідженням Ю.А. Сорокіна, згідно з якими переклад визначається як форма існування семіотичного досвіду однієї лінгвокультурної спільноти в знакових засобах іншої лінгвокультурної спільноти [1, с.14-17], і тут на перший план виступає проблема «мова - суспільство». Особливу цінність для теорії перекладу представляють два взаємодоповнюючих підходи до цієї проблеми. З одного боку, мова розглядається як єдине соціокультурне утворення, що відображає особливості певного етносу як носія певної культури, що виділяє його серед інших культур. З іншого боку, вивчаються різні види варіативності в мові, пов'язані з неоднорідністю і багатогранністю суспільного життя, існуванням соціальних, професійно-особистісних відмінностей між людьми в рамках однієї і тієї ж культури. Крім того, перекладацька діяльність виявляється детермінованою не тільки інтеркультурними факторами, існування єдиної культури і спільної мови аж ніяк не означає однорідності культурно-мовного колективу. Для кожного суспільства характерна наявність численних територіальних, соціальних, професійних, вікових та інших відмінностей, які знаходять відображення в особливостях вживання мовних засобів окремими групами людей. До того ж, одні й ті ж люди можуть по-різному використовувати мову в різних соціальних ситуаціях, що зумовлено не тільки соціальними чинниками, але і своєрідністю індивідуально-особистісного світовідчуття.

Таким чином, оптимальність перекладу обумовлена не тільки знанням алгоритмів «чужої» культури, але також зіткненням ментальних просторів автора вихідного тексту і його перекладачів, тобто їх індивідуально особистісних особливостей [2, с.11-13]. У зв'язку з цим окремого значення набуває вивчення вектора «особистість автора - особистість перекладача». Таким чином, особистість перекладача з неминучістю відбивається на перекладі.

Попри це важливо враховувати основні вимоги, які висуваються до адекватного перекладу:

Точність. Перекладач зобов'язаний донести повністю всі думки, висловлені автором. При цьому повинні бути збережені не тільки основні положення, але також нюанси і відтінки висловлювання. Піклуючись про

повноту передачі висловлювання, перекладач, разом з тим, не повинен нічого додавати від себе, не повинен доповнювати і пояснювати автора. Це також було б спотворенням тексту оригіналу.

Стислість. Перекладач не повинен бути багатослівним, думки повинні бути оформлені в максимально стислій і лаконічній формі.

Ясність. Лаконічність і стислість мови перекладу не повинні шкодити ясності викладу думки, легкості її розуміння. Слід уникати складних і двозначних зворотів, що ускладнюють сприйняття. Думка повинна бути викладена простою і ясною мовою.

Літературність. Як вже зазначалося, переклад повинен повністю відповідати загальноприйнятим нормам української літературної мови. Кожна фраза повинна звучати жваво і природно, не містити незрозумілих і невластивих українській мові синтаксичних конструкцій першотвору. Зважаючи на значні розбіжності в синтаксичній структурі англійської та української мов, як зазначалося вище, рідко виявляється можливим зберегти при перекладі форму вираження оригіналу [3, с.114].

Особливі труднощі виникають у роботі студентів технічних вузів з науково-технічними текстами, адже для того, щоб переклад науково-технічного тексту був правильним, перекладачеві слід мати хоча б поверхові знання про ті терміни, які зустрічаються під час перекладу, тому що загальна характеристика текстів науково-технічного характеру полягає в тому, що вони насичені спеціальними термінами та фразеологією. Саме тому специфіка англійської мови технічного спрямування включає професійну термінологію.

Найбільш типовим лексичним визначником науково-технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями. Складність для перекладу викликають випадки, коли один и той же термін має різне значення в залежності від приладу чи обладнання. Наприклад, термін *key* - ключ, шпилька, кнопка, перемикач та інші. Вирішальним при перекладі багатозначного терміна є контекст. Особливу труднощі для перекладу несуть терміни-неологізми та стереотипні слова і фрази (кліше), а також широке використання різних скорочень и аббревіатур. Слід пам'ятати, що прийняті скорочення є офіційними, загальноприйнятими і їх не можна довільно змінювати та замінювати. Окрім лексичного технічним текстам притаманне стилістичне оформлення, яке дуже легко порушити, підбравши для перекладу емотивні слова. Виникає, таким чином, питання професійної лексики, де йдеться не тільки про термінологію, але яка є інструментом пізнання і служить для фіксації і передачі спостережень, гіпотез і теорій, що розвиваються по мірі вдосконалення методів дослідження і самої науки про мову.

Недосконалість перекладу пояснюється не лише недоліком теоретичний знань і міжкультурної компетенції перекладача, але і зовнішніми (екстралінгвістичними) обставинами, на які він не впливає. До таких, зокрема, відносяться часто дефіцит часу, що проявляється, і

«тиск» замовника, що має визначене упередження відносно тексту оригіналу, відхід від якого не завжди дозволяє відстоювати принципи перекладу і враховувати точку зору перекладача. Основним положенням процесу перекладу з урахуванням його ментально-психологічного чинника і лексико-семантичних особливостей може служити розуміння тексту як певної творчої дії, спрямованої на початковий текст, що підлягає перекладу, і цільовий текст, на який здійснюється переклад. При цьому процес перекладу сприймається завжди функціонально і тематично обкресленим; він відбувається свідомо, планомірно, реалізуючи своє головне призначення: забезпечення необхідною інформацією і встановлення комунікації між представниками різних мов і культур [4, с.165-169]. Відтак, особливо важливим в процесі перекладу є прагматичний аспект визначення для кого і з якою метою здійснюється переклад. Наприклад, замовник може попросити узагальнене пояснення того, про що йдеться у тексті. У цьому випадку робота ускладнюється пошуком довідкової літератури про об'єкт мовлення. Значно легше зробити детальний переклад того, що написано.

Зауважимо, що до професійних перекладачів сьогодні висуваються вимоги володіти навиками усного та мовного перекладу однієї чи двох мов, комп'ютерної обробки мовної інформації, підготовки та проведення презентацій, переговорів, отже референтно-аналітичної діяльності.

Тому, з досвіду викладацької роботи з формування у студентів навиків перекладу можемо виокремити деякі принципово важливі положення:

- перед тим, як почати переклад, варто переконатися чи достатньо довідково-енциклопедичної літератури: двомовні словники і енциклопедії, електронні словники, словники ідіом і синонімів;
- попереднє повне перечитування тексту до кінця, щоб зрозуміти ідейно-тематичну канву твору, галузь знань, термінологію;
- визначити стиль і мотив написання оригіналу;
- центрування повідомлення, яке включає відповідність передачі змісту, щоб не змінити способу його вираження у мові перекладу;
- шукаючи фрази у словнику, доцільно постійно повторювати їх, щоб не забути буквене оформлення і не помилитися з вибором слова у словнику;
- оформляючи речення, потрібно перечитувати їх і дивитися на позицію у контексті, щоб переклад не виглядав кострубатим;
- якщо наявна можливість оцінки перекладеного тексту носієм мови, то обов'язково варто цим скористатися.

Однак, коли перекладач опиняється в живому контакті з іншомовним співрозмовником, то користуватися довідковою літературою не має нагоди і тоді пріоритетом є передати зміст діалогу, при цьому лексичні та стилістичні особливості відходять на другий план,

більше того, виконуючи послідовний переклад, перекладач може випустити з уваги фрази, які не несуть змістове навантаження, головне - це передати зміст, використовуючи знаний йому набір фраз і висловів.

Усний перекладач найбільш затребуваний на сьогоднішньому ринку праці. І це пояснюється тим, що іншомовна комунікативна компетентність керівників сучасного бізнесу не здатна самостійно забезпечити якісне співробітництва з закордонними партнерами, тому навчити студентів навикам перекладу важливо в плані їх професійної мобільності і компетентності.

Як відомо, існує два основні види усного перекладу: синхронний та послідовний, але ці види перекладу можна підрозділити на підвиди за принципом сприйняття: зорово-усний переклад, письмовий переклад на слух та усний переклад на слух, тобто до усного перекладу ми відносимо усно-усний, письмово-усний та усно-письмовий переклад.

Нині популярним стає усно-письмовий підвид перекладу. Цей варіант перекладу на сьогодні зустрічається у край рідко, оскільки швидкість процесу передачі інформації з усної форми в письмову нижче за швидкість передачі інформації в усній формі. На практиці цей вид перекладу може застосовуватися при перекладах аудіо записів, наприклад пісень, начитаних казок або п'єс, які не доступні у письмовій формі, а також радіопередач [5].

Останнім часом особливо поширений в інтернет-середовищі усно-письмовий переклад фільмів, серіалів або телепередач, оскільки, зараз, дуже багато серіалів та фільмів виходять на іноземній мові, які нам не доступні для перегляду на рідній мові, тому команди перекладачів інтернет-співтовариств об'єднуються для здійснення перекладів таких фільмів та серіалів. Також усно-письмовий переклад застосовується в учбових цілях як диктант-переклад, де усний текст вимовляється в сповільненому темпі, даючи можливість здійснювати письмовий переклад.

Наступним видом усного перекладу є письмово-усний підвид, коли початковий текст викладений письмово, але його переклад потрібен в усній формі. Часто такий переклад замовляють при нотаріальному засвідченні довіреності, де довіритель є іноземний громадянин, у такому разі перекладачу надається довіреність у письмовій формі, а перекладач озвучує її зміст в усному перекладі. Також при укладенні договорів у нотаріуса між партнерами, де один з партнерів є іноземним громадянином, принцип перекладу такий же, як і при усному перекладі довіреності. Ще переклад з аркуша замовляють при необхідності швидко ознайомитися з наявним текстом на іноземній мові.

Звичайно ж найпоширеніший вид усного перекладу - усно-усний, де обидва тексти викладені в усній формі. Тут ми виділяємо три типи усного перекладу: послідовний переклад та двосторонній усний переклад, синхронний переклад та шушутаж.

Послідовний переклад - це вид усного перекладу, де перекладач перекладає окрему логічно закінчену фразу або відрізок мовлення після її

вимовляння оратором під час спеціально відведеної паузи. Це послуги переважно для проведення конференцій, спеціалізованих тематичних ділових зустрічей та переговорів, при супроводі в туристичних поїздках, під час ведення екскурсії гідом-перекладачем, також на виставках і презентаціях продукції та послуг.

Різновидом послідовного усного перекладу є двосторонній переклад. У такому вигляді перекладач є сполучною ланкою на переговорах, презентаціях та під час екскурсій між сторонами, які не говорять на мовах один одного, допомагаючи їм подолати мовні та культурні бар'єри в процесі спілкування. При двосторонньому усному перекладі перекладач повинен вільно володіти обома мовами перекладу, оскільки його обов'язок знаходити кращий спосіб забезпечення гармонійного спілкування між сторонами, щоб забезпечити якісну взаємодію сторін і плідність переговорів.

Також до двостороннього послідовного перекладу відносять переклад телефонних переговорів, он-лайн конференцій, цей вид перекладу замовляють для того, щоб поспілкуватися з іноземними партнерами або клієнтами, колегами або друзями, переклад такої телефонної розмови зазвичай здійснюється через конференц-зв'язок, щоб всі учасники розмови могли комфортно себе відчувати при розмові навіть видалено або за допомогою «гучномовця» або «спікерфону» на вашому телефоні.

Синхронний переклад - один з сучасних видів усного перекладу, саме цей вид перекладу забезпечує оптимальну якість перекладу, не перериваючи хід конференцій, переговорів або зустрічей. При синхронному перекладі перекладач знаходиться в звуконепрозорої кабіні та слухає, що говорять, через навушники, і одночасно перекладає його промову іншою мовою. Перекладач передає переклад через мікрофон, а аудиторія в залі чує переклад через навушники. Синхронний переклад вимагає високої концентрації перекладача, що приводить до фізичного і розумового стомлення, тому перекладачі-синхроністи працюють групами по 2-3 людини, щоб по черзі перекладати та допомагати один одному, забезпечуючи якісну роботу. Один перекладач-синхроніст може працювати не більше трьох годин поспіль, тому робочий день перекладача-синхроніста повинен складати не більше семи годин з перервою на обід.

Різновидом усного синхронного перекладу є «шушутаж» від французького слова «chuchotage», яке означає «нашіптування», коли синхронний перекладач нашіптує переклад в пів-голосу одночасно з мовою того, що говорить. Синхронний переклад нашіптуванням використовується в досить окремих випадках і не вимагає спец обладнання, так слухачів може бути не більше одного - двох, а у разі шушутажа для більшої кількості людей, можуть використовуватися переносні мікротелефонні апарати, які надають практично ті ж функції і можливості, що і кабіна синхронного перекладача. [5].

Як висновок зазначимо, що успішна реалізація майбутніх перекладачів повною мірою залежить від їхньої професійної підготовки, якостей і вмінь. Зрозуміло, що професійна підготовка майбутніх перекладачів є процесом формування їхньої комунікативної компетентності та передбачає не тільки оволодіння мовою як засобом спілкування, навчання, самоосвіти та забезпечує вільне, нормативно-правильне й функціонально-адекватне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності іноземною мовою на рівні, близькому рівню носія мови [6, с.36-40], і дасть змогу бути конкурентоздатним спеціалістом, сучасним, мобільним, авторитетним.

Список використаної літератури

1. Сорокін 1984: Сорокін Ю.О. Проблема перекладу з психолінгвістической точки зору. - Зошити перекладача, № 21. - М.: Вища школа, 1984. - С. 14-17. **2. Бабченко О.М.** Навчання технічного перекладу та реферування у школі./ О.М.Бабченко // Іноземні мови. - 1999. - №2. - С. 11-13. **3. Бреус Є.В.** Основи теорії і практики перекладу. Навчальний посібник. - М.: УРАО, 2000. - 287 с. **4. Осипов П. І.** Соціолінгвістичні особливості перекладу в контексті міжкультурної комунікації // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2011. – Т.24 (63). – №2. Частина 1. – С.165-169. **5. Програма** з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авторів.: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей, Ю.В. Головач та ін. - К.: Держ. лінгв. ун-т, 2001. - 245 с. **6. Усний** послідовний та синхронний переклад на переговорах та конференціях/ Всесвітнє бюро перекладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.perevods.com/uslugi/> **7. Мирам Г.Э.** Профессия: переводчик. - Киев, Ника-Центр Эльга, 2000.

Зарівна О. Т. Навики перекладу як умова розвитку іншомовних здібностей студентів технічних навчальних закладів.

У статті йдеться про особливості перекладу та його застосування у сучасних умовах, окреслюються питання якості перекладацьких матеріалів усної та письмової форм, а також висвітлюється роль і значення навиків перекладу у формуванні англомовної компетенції студентів.

Ключові слова: переклад усний та письмовий, іншомовна компетентність, технічні тексти, студенти, якість перекладу.

Заривна О. Т. Навыки перевода как условие развития иноязычных способностей студентов технических учебных заведений.

В статье идет речь об особенностях перевода и его приложения в современных условиях, очерчиваются вопросы качества переводческих материалов устной и письменной форм, а также освещается роль и

значение навыков перевода в формировании англоязычной компетенции студентов.

Ключевые слова: перевод устный и письменный, иноязычная компетентность, технические тексты, студенты, качество перевода.

Zarivna O. T. Skills of Translation as Condition of Students' Foreign Capabilities Development of Technical Educational Establishments.

In the article some features of translation and its use in modern conditions is shown, the questions of oral and writing forms of translating materials quality are outlined, and also a role and value of translation skills in students' English-language competence forming is examined.

Key words: translation, foreign competence, technical texts, students, translation quality.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.

УДК [37.091.12.011.3-051:316.334.55] : 004

М. М. Монастирний

**ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ
СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ**

Постановка проблеми. Сучасне реформування системи освіти в Україні відбувається в умовах швидкої зміни світогляду, політичних та економічних структур суспільства, побудови незалежної держави і відродження національної культури. Згідно Концепції національної програми інформатизації [1] інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них – розвиток особистості, індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. У затвердженій Указом Президента України «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті», Законі України «Про освіту» наголошується, що основними цілями реформування освіти в Україні є її особистісна орієнтація, розробка і впровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій, які забезпечать підготовку людей високої освіченості й моралі, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукомістких та